
ПРИКАЗИ

НАТАША В. ДАМЉАНОВИЋ¹
ОШ „Аврам Мразовић“, Сомбор

ПРИКАЗ КЊИГЕ

BIBLID: 0353-7129, 27(2022)1, p.111-113

ГЛАСОВИ И ТИШИНЕ

др Александра В. Јовановић: *Гласови и тишине у критичком дискурсу о британској књижевности двадесетог века*. Београд: Моно и Мањана, 2012, 279 стр.

Гласови и тишине наслов је студије у којој Александра В. Јовановић у седам поглавља приказује развој најважнијих идеја енглеске књижевности двадесетог века. Осим описа друштвеног контекста у ком су ове идеје настале, споменути су и најважнији аутори британске књижевности тог времена.

Александра В. Јовановић редовна је професорка Универзитета у Београду. Предаје Савремени британски роман, Књижевне теорије и правце у енглеској књижевности двадесетог века, као и курсеве Постколонијална књижевност на енглеском језику, Британска проза кроз студију жанра и Женске студије у англо-америчкој књижевности. Ауторка је три монографије *Природа, мистерија и мит: романи Џона Фаулса* (2007), *Гласови и тишине у критичком дискурсу о британској књижевности двадесетог века* (2012) и *Динамика приповедног простора* (2016). Бави се књижевним превођењем са шпанског, грчког и енглеског језика.

Гласови и тишине у критичком дискурсу о британској књижевности двадесетог века (2012), монографија која броји 279 страна, а чији рецензенти су др Радојка Вукчевић и др Зоран Пауновић, еминентни професори Филолошког факултета у Београду, објављена је у издању београдске Издавачке куће „Моно и Мањана“. Студија почиње садржајним Предговором (стр. 5–15) у ком професорица Јовановић, цитирајући енглеску књижевницу Вирџинију Вулф (Virginia

¹ ruza15@hotmail.com

Wolf) и књижевног теоретичара и писца Ихаба Хасана (Ihab Hasan) читаоцу наговештава комплексност и значај постојања тишине у књижевном тексту. Она указује да је то место могућег суочавања са Другости које најављује све што је заборављено и потиснуто, како у свести тако и у језику. Пролазећи кроз различите књижевне правце двадесетог века и придржавајући се принципа које је установио Жак Дерида (Jacques Derrida), а према којима се потенцијали текста откривају поновним читањима, ауторка аргументовано, јасно и прегледно приказује критичке гласове о британској књижевности као и начине посматрања и представљања тишине.

Модернизам као књижевни правац, настао почетком двадесетог века, противи се обесмишљавању аутентичности људске природе. Модернистички текст који свет приказује као колаж фрагментиране слике, према речима ауторке, јавља се као последица промене става према времену текста, језику и миту. *Нова критика*, најважнија критичка школа тог времена, промовише једну од основних модернистичких тенденција – иманентни приступ књижевности, односно потпуну аутономију текста у односу на свет.

Након дефинисања кључних појмова модернизма, који су допринели да тишине унутар језика пронађу потиснуте нарације примитивног, несвесног, субјективног и митског, професорица Јовановић нас уводи у свет марксистичке идеологије, која је тридесетих година двадесетог века продирала у све поре друштвеног живота и утицала на настанак нових књижевних тенденција. Формирање „Групног театра“ (*Group Theatre*) писцима је омогућавало изношење политичких ставова једноставностим сижеима и директним порукама гледаоцу. Циљ је, како ауторка истиче, стварање драмског језика који открива нови простор за изражавање тишине која постаје све гласнија, а тиче се великих политичких превирања прузрокованих, пре свега, појавом фашизма.

Од времена које обележава узнемиреност у периоду пре Другог светског рата, ауторка нас води ка једном новом времену у коме превладава незадовољство. „Гневни млади људи“ назив је неформалне књижевне групе којој су се приклањали најистакнутији прозни и драмски писци након Другог светског рата и тако дефинисали две главне тенденције у књижевности. Појава популарне културе утицала је на демократизацију уметности и другачије схватање културног простора. Гласови радника, мањинских група, супкултурних заједница, речју, људи са маргине, тада проналазе своје место у књижевности. Оживљавање реализма деветнаестог века, пак, даје могућност савременом човеку да отворено говори о својим сумњама и страховима.

Посматрајући британску књижевност кроз призму есеја „*Literature of Exhaustion*“ (*Књижевности исцрпљености*, 1967) америчког писца Џона Барта (John Barth), ауторка подсећа да су се током седамдесетих година све више чули критички гласови који су указивали да британска проза педесетих, шездесетих и делом седамдесетих година изгледа учмало, зачаурено, реалистично и монолош-

ки. Књижевни експерименти који су већ дуго владали америчком књижевном сценом, шире се и коначно појављују и у Британији.

Све већа употреба нових, експерименталних техника, истиче професорица Јовановић, довела је до демистификације нових простора у језику и дискурсу који откривају тишину и, такође, утичу на рађање сумње у грандиозне нарације реализма. Та сумња постаје и нераздвојиви део посматрања света, а децентрализација садржаја појма открива нове центре, односно седишта смисла. Све то доприноси да се у периоду постмодернизма тумачење књижевних и историјских текстова, истине и знања, преиспитује са становишта занемарених, ућутканих гласова.

Ауторка истиче да је естетски плурализам обележио књижевни живот последњих деценија двадесетог века. Постколонијална књижевност на енглеском језику открива глас фрагментираног субјекта у потрази за идентитетом и „домом“. Потрага за идентитетом расељеног и одбаченог интелектуалца хибридног идентитета, текстуално је истраживање кроз конструкцију рода, класе, историје и других начина друштвеног испољавања субјективитета. Магијски реализам и историографска метафикција су наративне технике које омогућавају артикулацију Другости, односно културног контекста и специфичности искуства живота у постколонијаном свету.

На крају, професорица Јовановић даје увид у развој студија културе у Британији. Понајпре подсећа да је још током деветнаестог века постављена јасна граница између високе и ниске културе. Међутим, појава индустријализације утицала је на јачање гласа средње класе. Схватање текста као једног од културних феномена, омогућава његово анализирање специфичним методологијама различитих дисциплина. То је омогућило увид у до тада неприступачне делове текста и језика. Због измењене парадигме тумачења, текст се више не види као рефлексија културног контекста, већ као начин посматрања света.

Као једна од значајнијих студија британске књижевности објављена на српском језику, монографија *Гласови и тишине у критичком дискурсу о британској књижевности двадесетог века* завређује пажњу научне читалачке публике. Професорица Јовановић, истакнути стручњак у области науке о књижевности, овом студијом утемељује своје место у свету научних истраживача, а уједно скреће пажњу на свој јединствен и препознатљив стил читања књижевних текстова. У намери да читаоцу представи критичке гласове о британском књижевном стваралаштву и укаже на настојање критике да открије тишине у тексту, ауторка представља најзначајније писце британске књижевности који су својим радом обележили друштво и уметност двадесетог века.

